

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Naročnino
sprejema
uprava listu:
„Zaveza-Krško“

Oznanila,
ikrat natisnena,
od vrste 15 kr.

Oznanila in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Odprište reklamacije so
poštne proste.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor.

Pismom, na katero
se želi odgovor,
naj se pride
primerna poštna
znanka.

Na anonimne dopise
se ne oziramo.

Nefrankozna pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
oceno poslane kajige
se ne vračajo.

Deželna učiteljska konferencija v Ljubljani.

Dne 1. septembra 1891 ob 9. uri dopoldne vdeležili so se poleg šolskih oblastev gospodje delegatje deželne učiteljske konferencije in mnogo drugega občinstva slovesne sv. maše, katero je daroval preč. gosp. prof. Tomo Zupan v mestni župni cerkvi pri sv. Jakobu.

Po sv. maši zbrali so se člani deželne učiteljske konferencije v redutni dvorani. Ob 10. uri otvori gosp. c. kr. deželni šolski nadzornik gosp. Jos. Šuman zborovanje, pozdravlja zbrane delegate gg. J. Barle in F. Šetina za okraj Črnomelj, T. Petrovec in in L. Stiasny za okraj Kamnik, F. Golmajer, J. Mandelje in F. Spintre za okraj Kočevje, J. Levičnik, J. Kragl in A. Vavken za okraj Kranj, F. Lunder in dr. T. Romih za okraj Krško, J. Ravnikar in J. Škrbinec za okraj Litija, J. Belé in V. Linhard na mesto Ljubljana, J. Gregorin in F. Papler za okraj Ljubljanska okolica, L. Božič in V. Ribnikar za okraj Logatec, A. Jerše in F. Koncilija za okraj Novomesto, P. Kavčič, Š. Tomšič in M. Zarnik za okraj Postojina ter J. Bernard in M. Kovšca za okraj Radovljica — potem gospode c. kr. okrajne šolske nadzornike: J. Bezlaj, F. Gabršek, A. Jeršinovec, Fr. Levec, L. Letnar, L. Pintar, A. Senekovič, J. Thuma, J. Tomšič, J. Wallner, V. Zupančič in A. Žumer (J. Wollsegger radi bolehnosti ni bil navzoč pri prvi seji) in gosp. ravnatelja c. kr. učiteljiš v Ljubljani B. Hrovath in ravnatelja meščanske šole v Krškem J. Lapajne kot virilista ter se zahvali dež. predsedniku preblagorodnemu gosp. baronu A. Winkler-ji, dežel. glavarji gosp. O. Deteli in zastopnikom deželnega šolskega sveta za Kranjsko in deželnega odbora Kranjskega gg. dr. Bleiweis-u, dr. Junoviez-u, J. Merk-u, A. Praprotnik-u, dr. Vošnjak-u in T. Zupan-u za njih prisotnost. Spominja se potem umrlega deželnega šolskega nadzornika Pirker-ja, povdarja jege zasluge za kranjsko šolstvo, ter tolmači v kratkih jedrnatih besedah pomen in važnost deželne učiteljske konferencije. Ko je še zbrane povdarja veliki pomen učiteljskega stanu za državo in človeštvo sploh navduševal naj hodijo tudi na dalje po tem potu, konča s trikratnimi slava-klici na cesarja, čemur so vsi zbrani burno pritrdili.

Gosp. dež. predsednik zahvalil se je na to za pozdrav in v lepem slov. govoru zatrjeval, da si vlada vedno prizadeva povzdigniti ljudsko šolstvo in tudi sedaj kaj željno pričakuje predlogov in sklepov te deželni konferencije, obstoječe iz eveta učiteljev Kranjske — ter sklenil z obetom, da bode vlada tudi te sklepe kar najbolj mogoče podpirala.

Gosp. deželni glavar povdarja po govoru gosp. deželnega predsednika veliki pomen učiteljstva v obče, posebno pa za kranjsko deželo, zagotavlja, da si je deželno zastopstvo

vedno tudi prizadevalo ljudsko šolstvo povzdigniti in da bode tudi te konferenčne sklepe uvaževalo in podpiralo.

Na to imenuje predsednik konferencije gosp. c. kr. deželni šolski nadzornik svojim namestnikom gosp. šolskega svetnika Bl. Horvath-a. Zapisnikarjema izvolita se na predlog gosp. Levea vsklikom gg. odposlanca T. Petrovec in V. Ribnikar.

Predsednik povabil je na to izvoljena zapisnikarja, da gresta na določeni mesti — in prešel k 2. točki dnevnega reda k volitvi stalnega odbora. Član konferencije g. A. Žumer izprosil si je besedo in predlagal, da naj se gledé na važne razprave — stalni odbor pomnoži — in v taistega mesto 9 voli 15 članov. Ko pa predsednik sklicevaje se na postavne določbe in na stariveljavni opravični red ne odobri tega predloga in ga g. Žumer itak vsled tega pojasnila umakne, prosi predsednik, naj vsak član deželne konferencije, ki ima volilno pravico, napiše na listek imena onih devetih članov konferencije, katere želi imeti v stalnem odboru. Da pa se čas ne trati, poprosi navzočega g. dr. Zupanc-a, da naj konferenciji med tem časom predava „o šolski higijeni“. V popularno sestavljenem, izvrstnem svojem govoru razjasnjeval je jako korenito in obširno vse nevarnosti, katere proté zdravju šolske mladine in razpravljal tudi o sredstvih in potih, kako more učitelj skrbeti za zdravje izročene mu mladine. Skupščinarji poslušali so poučno in strokovnjaški sestavljeno berilo jako pazno ter izrekli g. dr. Zupanc-u, ki si je stekel s tem predavanjem veliko zaslugo, svoje priznanje z burnim odobravanjem. Odposlanec g. dr. Romih predlagal je vsled tega, da se govor g. dr. Zupanc-a natisne ter razdeli mej vsa vodstva, da bi mogli okoristiti se vsi učitelji. Ta predlog se izroči odboru, da o njem razpravlja, oziroma da stavi potrební predlog. Ko se je predsednik konferencije zahvalil poročevalcu v imenu skupščine in na vprašanje oziroma željo g. Linhart-a, bi-li ne bilo umestno in dobro razgovarjati se stvarno o preizvrstnem predavanji g. dr. Zupanc-a in tako tudi še druge, te stvari tikajoče se reči v debati spraviti na dan, zahteval od predlagatelja, naj stavi določni predlog, čemur pa ta ni vstregel — je dr. Romih stavil nujni predlog, da naj skupščina sklene brzojavnim potom izraziti presvitlemu cesarju udanost, kateri predlog se je z burnimi slava-klici vsprejel.

Deželni predsednik odgovoril je na to, da bode radostnim srcem naznanil ta izraz udanosti Njih Veličanstvu.

Na to vršila se je volitev stalnega odbora. Glasovi cepili so se tako, da je bilo treba celo ožje volitve. Izvoljeni so bili gospodje J. Bezljaj, Fr. Gabršek, Fr. Levec, L. Letnar, Fr. Papler, V. Ribnikar, dr. T. Romih, Fr. Šetina in A. Žumer.

Po končani volitvi izročili so mnogi odposlanci samostalne svoje predloge gospodu predsedniku, da jih predloži odboru in potem sklenil je predsednik prvo sejo ob 12. uri — določivši odborovo sejo na 3. uro popoldne dne 1. septembra — a drugo sejo deželne učiteljski konferencije na dne 2. septembra ob 9. uri dopoldne (Dalje prih.)

Prirodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta ravnatelj Henrik Schreiner in prof. J. Koprivnik.)

(Dalje.)

Kje rasto po gozdih lišaji, Ž? Po tleh, po štorih, po deblih in vejah. Kakoršni so po obliki, D? Nekateri so podobni raztrošenemu prahu, drugi skorji, še drugi imajo podobo listov, zopet drugi podobo grmičkov, še podobo kuštravih sivih las. Pomnite: Posebnega pomena so lišaji po golem kamenji in pečevji. Pod njimi namreč neprestano prepereva in prsteni kamen ali pečina. Po nekih letih imaš na goli skali pod lišajem plastico rodo-

vitne zemlje, v katero se zasije najprej mah, pozneje ko pod mahom plastica odebeli, travica, za njoj kakšno drugo zeljce, konečno grm in celo drevo. (Se ponovi.)

Kako koristijo torej lišaji gozdnim rastlinam, L? Jim pripravljajo po golem pečevji in skalovji rodovitno zemljo, da se morejo rastline prej ali slej tam naseliti. Kje pa lišaji večim gozdnim rastlinam niso na korist, G? Po deblih in vejah. Zakaj ne, H? Ker so tudi na poti menjavi plinov med notranjimi deli rastline in med zrakom.*) Kako služijo večje rastline lišajem, E? Nosijo lišaje. Odnosaji med večimi gozdnimi rastlinami in lišaji se ponové,

Kedaj nahajamo po gozdih mnogo gliv, D? Spomladi, po toplem deži, po leti in jeseni. Kje rastejo glive, G? Po prhnecih in gnijočih rastlinskih in živalskih tvarinah.

Zakaj-li neki, P? Ker dobé tu potrebne hrane. Kaj še imajo glive rade, O? Mokroto in topel zrak. Zakaj se torej nahaja po gozdih največ gliv, F? Ker najdejo tukaj dovolj hrane, obilo mokrote in topel zrak. Kako dolg je navadno obstanek glive, P? Le kratek. Dá, gliva trpi včasih samo nekaj ur, včasih po jeden dan, podva, tri, štiri dni, malokedaj nad jeden teden. Kaj se zgodi s staro glivo, K? Segnije. S čim se pomeša gobja gnjiloba, J? S prstjo. Kaj da mešanica, U? Črnico. Kaj daje črnica gozdnim rastlinam, S? Hrano. Kako koristijo po tem takem gozdnim rastlinam glive, Š? Pomagajo napravljati črnico.

Kako koristijo glive človeku, A? Mu dajejo slastno in tečno jed. Vse glive pa niso jednake. Zakaj ne, N? Nekatere so neokusne, še več pa je strupenih. Imenuj strupene glive, Č? Kužnica, mušnica, bela mlečnica, rujava mlečnica i. dr. Imenuj jedne glive, Ž? Globanja, žlahtna goba, turk, dedec, lesičice, tace, čmrčki itd. Pomnite otroci: Ne pobirajte gliv, katerih dobro ne poznate; strupena je vsaka, ki smrdi, je mlečna, in katera barvo spremeni, ako jo prelomiš ali prerežeš, tudi stare in črvice gobe niso zdrave, vrh tega so gнусne.

Popis rogoze.

Kje nahajamo rogozo, O? Ob mlakah in ribnikih. Po koliko rogozih rastlin vidimo ob isti mlaki ali ob istem ribniku, F? Mnogo. Kako stojé druga poleg druge, G? Stojé blizo skupaj. Kako se nahaja torej rogoza ob mlakah in ribnikih, M? Združena v skupino. Zakaj se je naselila rogoza ob mlakah in ribnikih, A? Ker potrebuje obilo mokrote, da pa more rasti, kaj bi se zgodilo rogozi, ako bi se mlaka ali ribnik posušila, R? Bi usahnila in se posušila.

Kako se imenuje spodnji del rogozine rastline, L? Korenika. Kakšna je po obliki, V? Valčasta. Kakšne liste opazujemo na njej, P? Papiraste. Kje stojé tanki papirasti listi, C? Ob obročkih, ki so na koreniki. S čim je poraščena korenika, B? S precej debelimi koreninicami. Kaj je na koreninah, Č? Nitkaste koreninice. Kje tiči korenika s koreninami, N? V mehkem blatu. Kakšne barve so deli, ki tiče v blatu, K? Žolti.

Kaj raste iz gornjega dela korenike kvišku, D? Listi s stebлом ali samo listi brez stebła. Kaj zapazimo na gornjem delu korenike in tam, kjer prehaja korenika v steblo, J? Čepkaste brsti. Pomnite: Iz teh brstij zrastejo nove korenike in iz njih nove rogozne rastline. (Se ponovi). Kako se torej množi rogoza, S? Po brstih, ki nastanejo na gornjem delu korenike ali na spodnjem konci stebła.

Kako visoka zraste rogoza, T? $1\frac{1}{2}$ —2m. Kje so priraščeni listi, D? Ako je rastlina brez stebła, na zgornjem konci korenike, ako pa ima steblo, so na stebłu. Kako dolgi

Tukaj naj se izrecno pové, da mahovi in lišaji, ki se nahajajo po večih rastlinah, rastlin ne pojedajo, ker ne jemljejo svoje hrane iz njih, ampak iz zraka in iz prsti, ki se nahaja na površji dotične rastline. Ta prst se nabere iz prahu, katerega nanosi na to mesto veter in iz rastlinskih delov, ki tukaj prhné.

so listi, V? Kakor steblo in še daljši. Kakšni so znotraj, E? Vsi luknjičasti. Katera dela ločimo na listu, G? Nožnico in listno ploščo. Kako segajo nožnice druga na drugo, L? Se objemajo. Kakšne podobe je plošča, B? Trakaste. Kakšno je steblo po obliki, Š? Okroglo. Kakšno postaja proti vrhu, Z? Čim dalje tem tanjše. Kaj nosi na konci, Ž? Črnotrajav strok. Pomnite: V stroku združenih je brezštevilo plodov. Ponovi to, S! Kedaj dozore plodovi, U? Jeseni. Kaj se zgodi tedaj z njimi, G? Popadajo s stebela. Kam padejo plodovi, E? Na vodo. Kaj se zgodi za nekoliko časa z njimi, D? Se pogreznejo na dno. Kaj se razvije iz mnogih plodov prihodnjo pomlad, A? Rogozna rastlina. Kako se torej še razplodi rogoza, F? Po plodovih.

Kedaj vežejo rogozo, J? Med mašami (veliko in malo gospojnico). Kateri deli se porabijo, E? Tisti deli listov, ki so v vodi. Kdo rabi rogozo, M? Sodarji. Čemu, A? Jo polagajo med doge in deske za dno. Čemu jo rabijo kletarji, R? Ovijajo z njo čepe pilke (veke) in pipe. Čemu se še rabi, M? Iz nje se delajo mnogovrstni pleteži. Imenuj nekatere, G! Čekri, ruče, štorje (preproze prek vozov).

Popis zelene žabe — pretvarjanje krkonov.

Imenuj živali ki žive po mlakah, R! Belouška, veliki krkon, publič, zelena žaba... Da, tudi zelena žaba. Kako ji še pravijo, L? Rajhten, urh. Kateri jo je vže imel v rokah? Torej skoraj vsaki. Kaj si čutil v roki, ko si jo držal, O? Mrzlo. Kako se torej potiplje zelena žaba, M? Mrzlo. Da mrzlo se potiplje in sicer zato ker nima tople krvi, kakor mi in mnoge živali, nego mrzlo. Ponovi to, B! Si-li lahko držal žabo, A? Ne. Zakaj ne, R? Ker je gladka in polzka. Kakšna je torej jena koža, Z? Gladka in zelo polzka. Čemu-li neki takšna, Š? Da lože plava in med travoj skače.

Kakšna je po barvi, E? Zgoraj temno zelena, spodaj bela, prek hrbta se vlečejo trije trakovi, srednji je svitlo zelen, stranska sta rujava, po vsem telesu je še črno pegasta. Kako dolga je zelena žaba, D? 10—15cm. Imenuj dele telesa, A! Glava, vrat, trup, noge. Kakšna je glava, Ž? Skoraj voglata. Kaj ima predi na gobci, N? Nosnice. Zelena žaba precej dobro voha. Kaj je stransko na glavi, U? Oči. Kakšne so, B? Velike in napete, črno punčico obkroža zlatožolt obroček. Zelena žaba jako dobro vidi. Katerega čutila pa ni videti, O? Ušesa. Ušesa ne vidimo, ker mu manjka uhelj, a slušalo ima znotraj in sicer pod žoltorujavo pegoj zadi za očmi; zelena žaba prav dobro sliši. Kakšno je jeno zijalo, C? Zelo široko. V ustih ima jezik, ki pa ni zadi, nego predi priraščen; zob žaba nima. Kakšen je vrat, L? kratek. Kakšen je trup, M? Dolg. Kateri nogi sta posebno dolgi, V? Zadnji. Kaj ima na nogah, L? Prste. Kaj je med prsti zadnjih nog razpeto, R? Plavna kožica.

Kje si videl zeleno žabo, S? V mlaki, v ribniku. Kje pa jo še zapazimo večasih, M? V travi okoli vode, kjer navadno biva. Kaj je delala v vodi, ko si jo opazoval, U? Na trebuhu v vodi ležala, plavala, regljala. Kaj je storila, ko si se bližal vodi, R? Nehala regljati, se pod vodo skrila in se za nekoliko časa na drugem mestu zopet prikazala. Kaj je storila v travi sedeča žaba, ko si se ji bližal, E! Skočila je v vodo. Kako je storila to, N? Zganjene zadnje noge je naglo stegnila in se zahitela naprej. Kako je napravila, da se ni udarila na trebuh, ko je priletela na vodo, A? Je stegnila prednje in z njimi na pošev vrezala v vodo. Kedaj so zelene žabe posebno glasne, L? V toplih nočeh meseca majnika. S čim pa se zelena žaba živi, O? Lovi s svojim širokim zijalom živ mrčes, kakor muhe, komarje, kačje pastirje itd. Žaba je torej koristna. Kedaj pa ne vidimo žab, G? Po zimi. Kje so tedaj, H? Spé na dnu mlake ali ribnika, zarite v blato. Kedaj se zopet prebudé, J? Spomladi, ko začne solnce topleje sijati. Katere žabe še poznaš, V? Regico, rujavo žabo, črnosivega publiča in krastačo.

Popis velikega pupka.

Pretvarjanje krkonov: Kmalu ko se spomladi žabe prikažejo in oglasé, zapazimo po mlakah in ribnikih žabja jajca. Kje se nahajajo, Z? Na površji plavajo. Da in sicer v kupih ali v vrstah. Kakšna so žabja jajca po barvi, K? Črna. S čim so obdana, L? Z nekim sluzjem. To sluzje drži jajca na površji, da je more solnce ogrevati, sluzje tudi služi sprva mladim za hrano. Ponovi to, E! Tudi po rastlinah, ki rasto po vodi in ob kraji, zapazimo jednaka jajca, to so jajca velikega pupka. Se ponovi. Kaj se izvali iz žabjih in pupkovih jajc, C? Mladiči. Da, mladiči, a oni niso podobni starim, ne žabji ne pupkovi, ampak podobni so bolj mladi ribici. Kako jih imenujemo, R? Paglavce. Kaj so torej paglavci, Č? Žabji mladiči in pupkovi. Katere dele ločimo na jihovem telesu, P? Debelo glavo in dolg stransko stisnen rep. Kaj je na strani na glavi, M? Zobčaste skрге. Čemu so, D? Ž njimi paglavci dihajo. Popiši še sedaj mladega paglaveca, F! Paglavci pa ne ostanejo vedno takšni, ne le da rastejo, spreminjajo se tudi drugače; za nekaj časa dobé, nekateri prednje, a drugi zadnje noge; tisti, pri katerih se prikažejo najprej prednje noge, so žabji, oni, ki dobé prej zadnje noge, pupkovi paglavci. Se ponovi. Za nekaj tednov dobé žabji paglavci zadnje, a pupkovi prednje noge. Ponovi to, J! Med tem ko paglavec rase in se tako spreminja, kréjjo se skрге bolj in bolj, v prsih pa rasejo pluča; konečno skрге popolnoma zginejo, pri žabjih paglavcih se še zgubi rep — in spreminjanje ali pretvarjanje je končano. Ponovi to, R! Opomniti je še, da se paglavci med svojim pretvarjanjem večkrat levijo t. j. slečejo zelo tanko kožico.

Katere stopnje ločijo v razvijanju žab in pupkov, Š? 1. jajce, 2. paglaveca, 3. žabico ali pupka. Kako se razvijajo žabe, L? Kako se razvijajo pupki? — Ko je pretvorba končana, žabica in pupek nista dorasla, nego še rasteta in sicer nekaj let. Se ponovi.

Kaj storé žabice in mnogokrat tudi pupki, ko so pretvorbo dovršili, H? Zapusté vodo in gredó na suho. Da, to storé, ako jim je treba, pa zopet poiščejo kakšno mlako in gredó v vodo; žabe in pupki (istotako močerad) živé véasih v vodi, véasih pa na suhem, imenujejo se zato dvoživke.

(Dalje sledi.)

Šolstvo na česki deželni razstavi v Pragi.

Šolski oddelek česke jubilejne razstave kaže nam bogat razvitek ljudskega, srednjega in strokovnega šolstva.

Precej pri vstopu razstavlja jo nam otročji vrti razne izdelke, skladbe iz palčk, stolce, mirice, klopee, podnoške; razna vpogibanja iz papirja, koške, žepke; cvetke in iz teh sestavljene izdelke, pletenja iz papirnih odrezkov itd. Vrtnarice pa nam predočavajo sredstva s katerimi se otroci ukvarjajo, in razna odgojilna in poučevalna sredstva. V kartonih uvrstena so po abecednem redu okrajev pravila, delavnostni in igralni obrisi.

Deželni šolski svet razstavlja takoj dalje na levi narise starih in novih ljudskih šol; krajni šolski sveti in učitelji pridružujejo se tej razstavi, dodevajo narise vrtov in proračune; vsa tvarina je uvrstena po abecednem redu krajev v okrajih in je vezana v knjige ali pa hranjena v mapah in albumih.

Obilica je posebej še narisov šolskih vrtov, nekateri izdelani so tudi plastično.

Nasproti temu razstavljena so deška dela: risarije, spisi, lepopisnice, računski in geometrični izdelki.

Takoj na levo v kabinetu nahaja se znamenitejši del razstave, namreč merila in računski stroji; slednjih je toliko in tako različnih, da se je prav čuditi, in več po trojičnem ko dekadičnem sestavu. — Najbolj preprost, a najpraktičnejši dozdeva se mi dekadični sestav; ta je preprosta plitva škatla, kakoršna ugaja za broščno zbirko; da se obesiti na šolsko tablo ali steno; povprek napete so ji žice, v dnu pa ima predale in v njih orehe, kostanj, želod, palčke, konečna vretenčka, svinčnike, peresnike, gumbe, probkove zamuške in morebiti tudi kaj drugega; vsakih je do ali tudi nad 20; pritrjeni so na žične kljukice s katerimi se na povprečno

napete žice obošajo; na vsako se jih lahko obesi nad 10, deloma tudi nad 20, tako da ti pri prištevanju jednic k jednicam ni treba jednice nad napolnjeno desetico na drugi žici predočevati in se nasprotno tudi jednice nad deseticami še pod desetico lahko odšteva na isti žici. Ta stroj popolnuje tedaj ruskega z Lavtarjevimi nazori in predočeva na raznih rečeh, kar mu daje veliko prednost. Razven tega je pa tako priprosto sestavljen, da ga vsak učitelj po najmanjem naporu lahko sam napravi; da nobedna hiša, nobedna otroška soba ne bi smela biti brez tega stroja.

Jako praktične so tudi tablice z računskim strojem v okvirji. Tu so nabrane jagode od moleka ali steklene korale do 20, 30, 40 ali tudi 50 na jedni žici, pritrjeni nad okroglim jarkom vrezanem v okvir. Prav čuditi se je različnim idejam, po katerih se poskušajo predočevati števila. Ta ima napravljene na tablo ploščene slikane peteline, jabolka in hruške, ki se dajo prožiti in poskočevajo na kviško, oni zasaja v vrste pozlačene, posrebrnene in pobakrene gumbe, kakoršne napravljajo mizarji v predala za izvlačevanje; zopet drugi ima kroglice na pokončnih žicah in ploščke na ležečih, valčke pa v predočevanje drobcev. Tam razstavlja nekdo celo zbirko geometričnih teles iz kositarja v predočevanje površnine; vsako se da raztegniti v geometrično mrežo. Ta tukaj ima zopet šop palčic in oni povez štirjakih ravnile, tretji pa kopico koecek, s katerimi hoče predočevati operacije. Drobce predočevajo prav radi z razkosbo krožne plošče.

V višini prevešena je stena z računskimi tablami in sè stensko abecedo, ki je večinoma natisnena na temnočrn papir z lepimi barvanimi podobami poglavitne črke.

Idiva dalje v prihodnji kabinet k nazornemu pouku. Na steni visi zbirka modelov kmetijskega, zraven zbirka modelov rokodelskega orodja, viditi je dela učencev kmetškega in rokodelskega stanu, sestavljena po učitelji. Više vise slike živalij, rastlin in oseb vseh stanov v svoji vsakdanji opravi. Na mizi pa so razpostavljeni obrazci kmetških in mestnih hiš, palač in gospodarskih poslopij; šola z vso svojo opravo, cerkev, mlini, kovačnice, apnenice, plaveži, da vse, vse, kar spada v nazorni pouk se tu predočeva.

Pouk v branji in slovnici predstavlja različne bralne predalnice, podobe k prvemu nanku v branji, stenske table za glaskovanje, mnemotehniške tabele prvemu pouku v

branji, podobe nazorovanja prvih beril; pripomočke v izpeljavo besed, tabele predstavljaajoče razvrst besed in gramatikalične tabele predočevajoče sklanjo, sprego, stopnjevanje itd. — Temu nasproti razstavljeni so učni črteži raznih ljudskih šol, konferenčni zapiski, kronike itd.

V prihodnjem prostoru podaje se nam ljudskončiteljsko slovstvo; v omari na levi stoji vzgledna zasebna učiteljeva knjižnica, obsegajoča najznamenitejšo pedagogiško vedo, temu nasproti je prirodopisna in bogata pesniška literatura; na steni vidiš razne spevne table in prirodne podobe.

Dalje najdeš v treh velikih prostorih, v jednom proti sredi in dveh ob strani prirodoslovna in prirodopisna poučila in literatura. Tu najdeš vsakovrstne fizikalčne priprave od najpriprostejšega, ki ga je sestavil učitelj ali celo učence, do najzložnejega, ki ti ga ponuja tvrdka. Najbolj zanimivi so učiteljski izdelki, ki priprosto sestavljeni jasno dokazujejo napravo tehtnice, vodnjakov, brizgelj, piščalk, mehov, strojev parnih in vodnih. Lepe in okusno sestavljene so pa zbirke tvrdk, bodi-si v podobi ali v naravi, in izvrstni kemični in prirodopisni preparati.

Na desni proti sredi poslopja razstavlja učiteljska svoje izdelke. Na stenah vise najlepši izdelki risarij, učni črteži in urniki v mapah, na mizah pa leže celi navodi risanju in v škatlah nahajajo se krasopisi. Nekateri zavodi približó se jako svrhi srednjih šol, le da postopajo bolj metodično, drugi obdelujejo bolj stavbarstvo in njegove nakraske in tretji se skazujejo bolj s polihromnimi nakiti. Jeden podaja nam celo ves postop od prvega do osmega ljudsko-šolskega leta.

Krasopisi kažejo nam različne vspehe; na več zavodih podučuje se poleg latinice tudi nemška kurentna pisava; najlepše vspehe pa se dosega v francoski zaokrožni pisavi. Celó nemška gotična pismena se v jednom zavodu spretno gojé.

Prekoračimo podolžni prehod, ter stopimo na desno. Obilica raznih zemljevidov, ki so razobešeni po stenah in razpoloženi po mizah, razni globi in teluriji kažejo nam, da smo v zemljepisnem oddelku.

Zanimiv je posebno navod zemljepisenemu pouku po obrazci šolske sobe in njenem obrisu, po obrisu in obrazci šolskega poslopja, po pridvignem obrazci in narisu okoliša, po zemljevidu katastralne občine, črtovanem zemljevidu okoliša in zemljevidu vsega okraja. Pridvižnih zemljevidov je silna obilica in jako različnih, skoro vsak

okraj podaja se nam v njem. Po razdelno-sestavljaj zemljevidu predstavlja se nam naraščaj Avstrijsko ogrske monarhije. Ustredni spolek jednot učiteljskih nam podaja zemljevid šol kraljestva Českega v letu 1791. in 1891.; deželni šolski svet razstavlja tabele kažoče razvoj ljudskega šolstva v teh letih in krajni šolski sveti predočevajó šolstvo po statističnih podatkih.

Iđočim dalje proti desni razkaznjó se nam ob steni v dolžini vsega ljudskega šolstva jako bogato ženska ročna dela, na mizah pa so nam razpostavljena v steklenih zatvorih. V kabinetih nasproti tem so pa razstavljena deška ročna dela priročnostnih šol, katerih ima Česka tudi obilo; vsaj razstava tako kaže. Gotovo pa je, da se v Čebah praktična vporaba naukov veliko bolj goji, kakor pri nas in da imajo Čehi primeroma veliko več obrtnih šol, kakor mi.

Priročnostne šole, prav za prav tečaji priklepljeni ljudskim in meščauskim šolam, razstavljajo nam dela iz lepljenja, mizarstva, vezbarstva in obrazčevanja; več jih razpolaga s celim postopom pouka v teh strokah. Nekatere skazujejo se tudi vže s prav spretnimi in čistimi izdelki. V sredi prehoda razstavljene so statistične mape, na drugi strani pa risarije in krasopisi posameznih ljudskih šol, uvrsteni po abecednem redu okrajev.

Tu ne moremo dalje, torej podajmo se nazaj na srednji glavni prehod in potem na desno, stopimo v dva velika, nasproti si stoječa kabineta. Na stenah razobešeni so najboljši izdelki risarstva učencev srednjih šol, posebno realk in realnih gimnazij. Na mizah so pa razpoloženi celi postopi v mapah in škatlah, deloma tudi vezani v knjige obsegajoče geometrično, prostoročno in értalno risanje; sestavljene so iz dijaških del. Razstavljena so tu tudi literarična dela učiteljev srednjih šol, zapiski znanstvenih in didaktično pedagogičnih sestavkov v letnih šolskih poročilih, letna poročila sama od več let skupno. Akademická gimnazija v Pragi razstavlja nam jih od 1850. do 1890. leta. Šolskih bukev in znanstvenih del razstavljeno je ogromno število.

Bogato zastopana so tudi učila izmišljena in sestavljena po učiteljih samih ali pa s pripomočjo učencev. Grafično po diagramih in tabelah se predstavlja na stenah razvoj in stanje českega srednjega šolstva v zadnjem stoletji.

Prihodnji $\frac{2}{3}$ poslopja obsegate razstave strokovnih šol, katerih ima Česka silno

veliko. Umetnijska obrtna šola v Pragi obsega sama 13 strok obrtnosti in razstavlja iz večernega in nedeljskega tečaja geometrično, projektivno in perspektivno risanje po risanja ornamentih in vpodobnih obrazcih, ornamentalni relief in oprsjan iz nakitnega stavbarstva risarije v treh okvirih, iz plastičnega podobarstva razstavne študije in sestave ornamentov, izdelke spominkov, portretov, sveilk, kropilnikov itd. iz umetnostnih kovinskih izdelkov razne bronaste proizvode, lepe vrezbe, iztolčbe in posteklenine, iz lesorezne stroke bogato zbirko raznih okvirjev, skrinje nastenskih in namiznih podstavkov podob in krasovezov.

Ženski oddelek te šole razstavlja risarije in slike, izdelane po ornamentnih in kipnih obrazcih, mašne plašče, blazine, pregrinjala, prte itd.

Dalje razstaljajo tu: državna obrtna šola v Pragi obsezajoča: višjo obrtno šolo in nadaljevalno obrtno šolo, meštrško šolo; državna obrtna šola v Liberci, nemška in česka obrtna šola v Plznu svoje izdelke, obstoječe v risanju, obrazčevanju, naravnih izdelkih in strojih. Ti zavodi so si podobni; največi je oni v Liberci, da on je največi zavod te stroke v vsej Avstriji in sploh največi za kraljevo saksonskim tehniškim državnim zavodom v Chemnicu. Dandanes združen je ž njim tudi petmesečni učiteljski tečaj v izobražo v risanju za obrtno nadaljevalno šolo in posebni tečaj za elektrotehnikarje.

Česka ima tudi veliko strokovnih šol za posebne stroke obrti, kakor, za tekanje v Liberci, Warnsdorf-u, Rumburg-u, Schluckenavu, Vrchlabi, Raketnici, Königinhof-u, Humpolci, Jilemnici, Lomnici pri Jičinu, Nachodu, Novibistrici, Landskron-u, Starkovu; za tekanje in pletenje v Asch-u, pletenje samo v Schönlinde-ju, za kvačkanje v Wambergu in šivanje čipek v Kačevovu. Vse te šole so prav bogato zastopane po svojih izdelkih bodi si volnenih, svilenih-bombažastih ali prtenenih; veliko jih razstavlja tudi svoje stroje nekateri delajo v navzočnosti opaževalčevi, nekaterih se pa vidi tudi samo obrazce.

Prekрасne umotvore razpostavlja kameno-seška in kiparska šola v Horicah, kakor: oprsje Njeg. Velič. presv. cesarja Franca Jožefa I. na črnem marmornem steburu sè sivim podnožkom — delo učencev III. in IV. leta — marmorni oltar v slogu italijanske renesance, gotiški tabernakel, fonteno iz horickega peščenca, oprsje Herma in Ahila in mnogo drugih lepih reči. Razstavljajo pa tudi cele zbirke, kažoče postop obdelovanja

raznega kamenja, letna poročila in fotografije raznih izpeljanih kamenoseških del.

Posebno bogato in lepe reči razstavljajo lesne obrtne šole, kakor: šola v Hrudimu: četiri navodila za mizarje, strugarje, rezbarje in obrazarje; vso sobno opravo: omaro, posteljo, omario, ovalnik, brisački držaj, stol, šahno mizico s stolom in podobami; skrinjice z fotografijami dijaških del; krožnike z užganimi okraski itd. Šola v Kasperski Hory razstavlja vso opravo jedilnice iz borovega in bukovega lesa z bogato vžgano slikarijo, naučne postope stavbarskega mizarstva, kolarstva, strugarstva, mape z risarijami itd. Jednako zastopane so tudi lesorezna šola v Grulichu, Königsbergu, Walernu in drugod. Obrazčna lončarska šola v Horeni Litvinov zastopana je po svojih izdelkih. Ravno tako bogato so zastopane protnopletarne šole iz Prage, Silberberga, Volyna in drugod. — Veliko umetnosti razkazujejo nam dalje steklarske strokovne šole v Boru in Steinschönau. Jih izdelke naštevati bilo bi brez pomena, jih je toliko, tako raznih v

vsemogočih harvah in slogih, da, ko se človek v nje zagleda, ne more dalje.

Česka ima še obilo drugih strokovnih šol kakor ono strojeobratno v Komotavu, umetnoključavničarsko v Kraljevemgradu in drugod, katerih pa tu ne naštevam, tudi rokodelskih, nadaljevalnih in kupčijskih šol, katere vse so v razstavi zastopane, a jih nisem omenil.

Poskušal sem predragi bralec (bralka) nekoliko opisati razvitost českega šolstva in podati mali obris šolskega oddelka v razstavi; ako sem te napeljal na kako novo misel, morebiti to, da si greš sam razstavo ogledat, tedaj dosegel sem popolnoma svoj namen, ter ti želim srečen pot: pojdi in oglej si jo, tedaj si jo boš mogel prav predstavljati, zakaj opisati se ne da, vsaj mojim skromnim močem ne, in ako bi ti tudi povzročila znabiti tvojemu itak ubogemu mošnjčku še tako hud udarec, nič ne dé; spomni na brate Čehe in njih „vistavo“ dali bodo vse pozabiti.

Flor. Rozmann.

Nekaj opazk k preosnovi „Začetnice“.

Ravnokar se baje predelujejo naše nemške slovnice. Razum nemških čitank je po mojem mnenju preosnove posebno tudi „Začetnica“ zelo potrebna. Poleg drugega bi tukaj prav srčno želel, da bi dobili prvenci svojo posebno knjigo, Začetnico, manjšo od sedanje, a tem boljše in bolj po ceni. Ko mine prvo šolsko leto, je navadno vže mnogo čitank zamazanih in raztrganih, ali pa vsaj jim primanjkuje nekaj listov, in kupiti je treba posameznikom zopet novo knjigo. Mnogo nčencev, začetnikov je še preneokretnih, da bi si pri najboljši volji zamogli čitanko celo in snažno ohraniti. Odslej naprej je v tem oziru vže boljše.

Kar se tiče razporedbe abecednih črk, menim, da mi častiti tovariši in tovarišice radi pritegnejo, ako trdim, da je tudi ta potrebna temeljite reformacije. Tu mora pred vsem veljati načelo „od ložjega do težjega“. Po genetičnem redu bi se črke tako-le vrstile: *i, u, n, m, r, v, t, l, b, h, j, p, f, e, c, č, o, a, d, g, s, š, z, ž, k.*

Toda samoglasniki so vže v začetku čitavnih vaj neizogibno potrebni, črke zgornje in spodnje dolgosti so pa od kraja pretežke, prevelika podobnost črk *«u, n, m, o, a, c, č, s, š, z, ž»* in *jednakoglasje «b, p, d, t, g, k»* pa nevajenca v čitanji sila moti.

Najtežje prvenci *«u, n»* in *«m»* razločujejo. Narazen ž njimi! Tudi *«a»* se z *«o»*-jem prerad zamenjava. Oba naj zadene ista osoda!

Ako hočemo načelu „od ložjega do težjega“ zvesti ostati, tedaj morajo biti v začetku najmanje četri črke posamič, potem še le po dve in daleč pozneje po tri ali več v zadrugi.

Sedaj ima Začetnica vže na 4. in 5. strani besede s tremi črkami, kar je še gotovo prerano. Spojitev dveh črk v jeden zlog je velika težava sama ob sebi. Učenec jo ložje premaga še le potem, ko vže več posameznih črk dobro pozna. Sledeča razporedba male abecede bi utegnila izrečenemu načelu vsaj približno ugajati: *i, u, e, o, n, v, r, m, a, c, č, l, b, h, j, p, f, t, s, š, d, g, z, ž, k.* Črke *«c, č, s, š, z, ž»* na tem mestu niso več posebno težke.

Menim, da bi ne bilo napačno, ako bi čitavne vaje do konca velike abecede ne imele celih stavkov, ampak le posamezne zloge in besede; kajti le pregostokrat se taki stavki čitajo na pamet. Stavek „jež bode in hodi po noči na lov“ (Zač. str. 22, II.) itd. si učenci prelahko zapomnijo; zato ga razun prve besede čitajo večinoma na pamet. Tudi čitavne vaje na strani 37 in 38 iz tega vzroka ne dosežejo svojega namena. Tukaj bi bili na mestu dobri goli stavki, a Začetnica bi naj v obče prostorazširjenih stavkov ne prekoračila, temveč bila spisana v pravem duhu slovenskega jezika.

Velika abeceda naj slobodno ima sedanji, genetični red: *T, N, M, I, J, U, V, C, Č, O, A, G, E, F, P, R, B, S, Š, L, D, H, K, Z, Ž*. Prav želeti je, da bi dobila maša abeceda podobe, velika pa več prostora za vsako posamezno črko; da bi našle primeren kotiček v Začetnici tudi številke, in da bi med učno stvarino bilo več pisanih branj kakor do sedaj. Pisanega gradiva je v sedanjih čitankah sploh mnogo premalo.

Kadar bo zopet lepo vreme, sestaviti hočem vsem črkam male in velike abecede primerne čitavne vaje, své, ako bo g. uredniku po volji in če se s tem ne bodem komu zameril.

Svitoslav Hauptmann.

Pedagogiški razgled.

Rusko in Čuhonsko.

Posnel po „Annuaire de l'enseigmeitt primaire, VIIème année 1891“. Pr. A. Vrvarjev.

Koga izmed nas bi ne zanimalo zvedeti, kako napreduje šolstvo drugod, imenoma pri sorodnih nam narodnih; zato sem sklenil seznaniti Vas, cenjeni tovariši, z ljudsko-šolskimi razmerami ruskimi v obče in s čuhonskimi posebe, ker ni lahko najti dežele, kjer bi se storilo več za razširjanje ljudske prosvete. Upam torej, da bodem marsikomu ustregel se sledečimi vrstami in omogočil pravično sodbo o deželah, o katerih se kaj rado slabo govori in neutemeljeno sodi.

1. Rusko. Zemljepisni in državopisni položaj.

Rusko se odlikuje po svoji različnosti in prostranosti. Evropska Rusija zavzema več ko pol Evrope, to je 5,421.000km², kar presega desetkratno površje Francoskega, ki meri 529.000km².

Azijski del pa obsega trikrat toliko površje, prebivalstvo jegovo pa ne znaša več ko petino ali šestino prebivalstva prej imenovanega dela.

Reči smemo, da je poleg Kine Rusko najbolj prostrano cesarstvo na zemlji in tudi najbolj obljudeno in da to neizmerno površje 22,000.000km², ki sega od Čuhonskega (Finnland) in Laponskega do Persije, od Njemna do Bernigovega preliva in Japonskega morja, živi 109 milijonov prebivalcev, ki so vsi podaniki istega vladarja.

Ta velikanska država je primeroma

mlada, jena zgodovina se ne more ponašati sè svojo starodavnostjo.

V IX. stoletji so prišli Varjagi, skandinavski Normanci, v slovansko planjavo, v XI. stoletji je silni Vladimir deželo pokristjanil in jeden izmed jegovih naslednikov Jaroslav Veliki je bil Rusom to, kar je bil Frankom in Nemcem Karol Veliki. Kijev je bil prestolno mesto tega razvijajočega se cesarstva.

Po tem carji se je jelo kakor po Karolu Velikem širiti po deželi brezvladje, nasledniki jegovi so se potezali za kijevski prestol, dežela se je kosala, in posamezni kosi so se še le združili pod „zduževalem ruske zemlje“ Ivanom III. Velikim

Peter Veliki (1689—1725) je preobrazil Rusko evropsko silo.

V XV. stoletji so Rusi našli Sibirsko in je začeli naseljevati. V sledečem stoletji se je ruska država jela širiti proti mongolskemu prebivalstvu ob Leni noter do reke Amur, ki je meja med Sibirskim in Kinoj, v svojo oblast pa je Rusija spravila te pokrajine še le pred kakimi 30 leti.

Carji ruski so si prizadevali od XVII. stoletja naprej razširiti svojo oblast po srednji Aziji, dandanašnji jih cesarstvo obsega Kavkaz, del Armenskega proti Persiji, Turan in Turkestan.

Prebivalci. Vladajoče pleme med ljudstvi ruskega carstva so Slovani, Velikorusi na severu, Malorusi na jugu (75 mili-

jonov), poleg teh Litvini (3 milijone), Nemci (1 milijon), Židi ($2\frac{1}{2}$ milijone), Čuhonci, Laponci, Finci, ki so naseljeni med Kazanom in Ledenim morjem (Samojedi, Čeremisi, Modra itd.), uralski Kirgizi in Kirgizi ob Volgi, Kalmuki, Tatari, Turki besarabski, Cirkasci ali Čerkesi, Persijani, Turkomani in drugi.

Veroizpovedanje. Državno veroizpovedanje je grško-katoliško (55 milijonov), katerega glavar je car, ki ima na svoji strani 4 metropolit. Sedem milijonov, katerih večina živi na Poljskem, je prištevati rimsko-katoliškem veroizpovedanju, 4 milijone k protestanskemu (polovica na Čuhonskem), mohamedancev je 3 milijone, 100.000 do 2.000.000 pa buddhistov.

Ljudsko prosvetljenje. Ni se čuditi, da v tako prostrani državi, kjer je naseljenih toliko raznovrstnih ljudstev, ljudsko poučevanje ni Bog ve kako razvito. Neki ukaz iz leta 1874., ki dopolnjuje in združuje vse do tedaj izdane naredbе, je zapovedal snovanje in ustanavljanje ljudskih šol za oba spola po vsem Ruskem. Ta učilišča morajo ustanoviti in vzdržavati ali država, ali pa zemstva, občine ali pa zadruga zasebnikov.

Koliko učilišč te vrste imajo po Ruskem? Kako in kdo poučuje o elementarnih tvarinah le-tam? Kakšni so uspehi teh učilišč? Najvažnejši je pač odgovor na zadnje vprašanje.

Vrste vojaških novincev in stopnja njihove naobraženosti. Uradna listina, katero je z največjo marljivostjo sestavil „osredni statističski komitét Peterburgski“ nam podaja točna števila, ki nam omogočijo sodbo o vrednosti poučevanja po šolah ruskega cesarstva.

To je državopisa ruskega za leto 1884/85. I. del, v katerem je odstavek XXI. posebej ocenjevanju stopinje, na kateri nahajaš vojaške novince letnika 1884., po šestih velikih pododdelkih ruskega carstva, namreč:

Evropska Rusija, koje površje znaša 4.241.000 vrst² (vrsta² = 1.067km²) na katerih živi 82.000.000 duš;

Namestništvo ob Volgi (Poljsko) — 112.000 vrst² — 2.000.000 duš;

Veliko knežestvo Čuhonsko (Finnland) — 286.000 vrst² — 2.000.000 duš;

Kavkaz — 407.000 vrst² — 7.000.000 prebivalcev;

Sibirsko — 11.000.000 vrst² — $4\frac{1}{2}$ milijonov duš;

Osrednja Azija — 3.000.000 vrst² z 55.000.000 prebivalcev.

Vse evropske Rusije površje torej znaša 4.630.000 vrst² z 92.000.000 duš, vse azijske Rusije površje pa $14\frac{1}{2}$ milijonov vrst² in 17 milijonov duš broječe prebivalstvo. Vsega ruskega carstva površja šteje 19.000.000 vrst² (21.000.000km²), na katerih prebiva 109.000.000 duš.

Vojaški novinci so razdeljeni po učiliščih, koje so obiskavali, na četrte vrste in čas službovanja aktivnega se mladeničem skrajša po sorazmerji k zaključnim skušnjam, katere so na kakem šolskem zavodu zvršili vspesno. Vojaški novinci s povoljnimi šolskimi spričevali, so torej uvrščeni v četrte različne vrste:

Prva vrsta obsega mladeniče, ki so se izšolali na vseučiliščih. Petletno dejansko službovanje pod praporom, koje tirja postava iz leta 1870, se tem, ako so izbrani, pri nabiranji novincev, skrajša na šest mesecev, ako se pa oglašé proste volje, pa na samo tri mesece. *)

Druga vrsta obsega vse bivše učence srednjih šol, ki so se vspesno učili. Služiti morajo dejanski pod praporom pri nabiranji novincev izbrani mladeniči po leto dni, prostovoljei pa po šest mesecev.

V tretjo vrsto se vštévajo mladeniči, ki so marljivo obiskavali meščanske šole, ali višje ljudske šole; tem je pod praporom pričujočim službovati po tri leta, ako se izberejo pri vojaškem naboru, po dve pa, ako se oglašé proste volje.

Četrta in zadnja vrsta pa obsega novince, ki so svoje dni vspesno šolali se po nižjih ljudskih šolah. Namesto petih let morajo služiti pričujoči pod praporom le četrte leta, a prostovoljno oglašiti se nimajo pravice.

Tako vojaško službo izšolanim ljudem olajšava ruska vlada in s tem ravnanjem hoče ljudstvo privabiti k marljivemu obiskavanju raznovrstnih učilišč. Res je, da vlada tudi vseučiliščnikom ne prizanaša v tem oziru, a jim tudi pouka ne ovira čez tri mesece do šestih mesecev.

(Konec sledi.)

*) Od leta 1877. naprej se je doba službovanja pod praporom prvima dvema vrstama povečala. Pri nabiranji novincev izbranim je služiti po dve leti, proste volje oglašivšim se pa samo jedno leto.

Društveni vestnik.

Iz ptujskega okraja. Naše učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek 3. dne septembra v Ptuj; navzočih je bilo 18 članov. Pred zborovanjem nas je gospod okr. šolski nadzornik Ranner predstavil novemu c. kr. okr. glavarju, preblagorodnemu gosp. dru. Alfonzu vitezu Scherer-ju, kateri nas je prav prijazno sprejel in nas zagotovil, da mu je napredek ljudske šole zelo pri srci in da hoče kolikor mogoče tudi učiteljske koristi pospeševati; od učiteljstva pa upa, da bode svoje stanovske dolžnosti tudi naprej vestno izpolnjevalo. Veseli zelo prijaznih besed gospoda glavarja podali smo se v društveno sobo, kjer smo imeli najpoprej pevsko vajo („Avstrija moja“, vglasbil Nedved), potem pa zborovanje.

I. Predsednik Robič poroča o društvenih zadevah in došlih dopisih, med kojimi omenimo dopis gosp. nadučitelja Löschnigg-a v Ptuj, s katerim nam je poslal svoje delce: „Prvi pouk v pokončni pisavi za ljudske šole“ v pregled in odobrenje. Dotične četiri zvezke izročimo gg. Zupančič-u, Kavkler-ju in Zopf-u, da jih pregledajo in o njih poročajo v prihodnjem zborovanju.

II. Gospod Kavkler nam je pokazal v svojem praktičnem učnem poskusu, kako se naj razširjeni stavek na višji stopnji ljudske šole obravnava z ozirom na slovnico in pravopis. Razgovora se vdeležita gg. predsednik in Farkaš.

III. Gospod Zupančič je govoril o slovenskih izrazih za telovadna povelja in telovadne vaje z ozirom na vojaško vežbanje ter nam pokazal, kako se naj izvršujejo v (Komel-ovem) vežbovniku (dodatek) nahajajoče se vaje sklepno. (Gelenkübungen, § 7, vaje od 54—73).

IV. Gospod predsednik želi vsem vesele počitnice ter odloči, da bo prihodnje zborovanje meseca novembra.

Iz Gornjegograda. „Gornjegraško učiteljsko društvo“ je imelo dne 18. avgusta t. l. popoldne v Gornjemgradu svoje redno zborovanje, ki je bilo precej dobro obiskovano. V odsotnosti predsednika, ki je bil tačas na nadaljevalnem kmetijskem tečaju v Mariboru, otvori zbor podpredsednik g. A. Žager s presrečnim pozdravom, spominja se rojstnega dneva presvitlega cesarja, kateremu zbrani člani zakličemo navdušeni trikratni „Živio!“ Po odpetji cesarske pesmi prečita tajnik zadnji zapisnik, ki se vsprejme. Potem na kratko poroča delegat g. Fr. Kocbek o 3. skupščini „Zaveze“, podajajoč zlasti

nekatero podrobnosti, katere niso bile še članom znane. Koncem poročila zakličejo vsi navzoči učiteljskemu „generalu“ dr. T. Romih-u trikratni „Slava!“ (da-si še bode gotovo dolgo živel).

Razgovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih je bil v pravem pomenu besede živahen „razgovor“. Ko nas je naš pevovodja g. Zmrzlikar navdušil za petje, predlaga g. M. Spende, naj bode prihodnje zborovanje v divni Solčavi, kamor se napravi skupen izlet. Sklene se, da se društveniki zbirajo v Lučah, dan zborovanja pa določi predsednik: vendar se izreče želja, naj bi društvo zborovalo začetkom meseca oktobra. Na veselo in mnogobrojno svidenje torej v naši prekrasni „spodnještajerski Švici!“ —c—

Iz Konjiškega okraja. (Častni udučiteljskega društva.) Učiteljsko društvo v Konjicah je imenovalo v zadnji svoji seji umirovljenega učitelja v Žičah, gosp. Mihaela Teran, koji je bil leta 1888 za premnoge zasluge v šolstvu od presvitlega cesarja odlikovan s srebrnim zaslužnim križem s krono za dvajsetletno, zelo uspešno delovanje v besedi in v djani pri omenjenem društvu, jednoglasno za svojega častnega uda, ter mu v ta namen izročilo prekrasno diplomu izrekajoč mu svojo odlično pohvalo za mnogobrojne zasluge v tem oziru.

Slava vrlemu društvu, pa tudi srečnemu možu, kateri je celih 41 let nežno Žičko mladino zelo marljivo in vzgledno izgojeval ter ljubezljivo in uspešno poučeval, bil pa tudi odraslimi v celi srenji v vsakem oziru v prelep izgled. *)

Iz goriškega okraja. (Vabilo.) Občno zborovanje „učiteljskega društva za Goriški okraj“ bode dne 17. septembra ob 9. uri predpoludne v Gorici v Čitalnici. Dnevni red: 1. Poročilo o društvenem delovanju pret. leta. 2. Pregled letnega računa. 3. Volitev društvenega vodstva. 4. Posamezni predlogi in nasveti. Po zborovanju skupen obed in pohod razstave. K obilni vdeležitvi vljudno vabi odbor.

Iz Šmariškega okraja. (Vabilo.) Šmarijskograško učiteljsko društvo zboruje dne 1. oktob. t. l. v Šmarji pri Jelšah. Vspored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Telovadska povelja. 3. Pisanje po taktu. 4. Predlogi in nasveti. K obilnej vdeležbi vabi vljudno odbor.

*) Mi vrlemu učiteljskemu veteranu na zasluženem odlikovanju prav iz srca čestitamo! Uredn.

Dopisi in druge vesti.

Št. Jakob v Slov. goricah, 29. avgusta. (Vid Majcen †). Ni bilo nič nenavadnega, če so se

gostje zbirali pred prijazno hišo nadučitelja Marije Snežne v lepi Št. Jakobski dolini. Ali kaj pomeni

tolika množica ljudi danes ob tako rani uri? — Gostoljubnega hišnega gospodarja, ki je došle goste vselej tako prijazno sprejmal, danes ga ni. — Vid Majcen počiva danes mirno v svoji hiši; mi pa smo prišli, da se poslovimo od predragega nam prijatelja, da ga sprejmemo na zadnji poti do hladnega groba.

Sprevod, kojega je vodil sin ranjcega, č. gosp. dvorni kaplan Jožef [Majcen s petimi duhovni in kojega se je vdeležilo 25 učiteljev in obilo ljudstva, je bil sijajen. Solze, ki so kapljale, posebno ko so učitelji zapeli na domu „Blagor mu“ in nagrobnico „Nad zvezdami“, svedočile so, kaj nam je bil vsem g. Vid Majcen.

Pokojni se je rodil leta 1825 v Polenšaku in je bil sin pridnih kmečkih starišev. Po dovršenih šolah služboval je kot učitelj od leta 1841. in sicer jedno leto pri Sv. Andrašu v Slov. gor., tri leta pri Sv. Marjeti niže Ptuja in jedno leto pri Sv. Tomažu pri Veliki nedelji. — Leta 1846. obiskoval je učiteljski tečaj za mestne šole. Potem je služboval tri leta pri Sv. Petru bl. Maribora. — Leta 1849. dne 24. sušca, na dan sv. Gabrijela, preselil se je k Mariji Snežni, katero si je izvolil drugo svojo domovino. Leta 1857. si je zbral pridno družico, rojeno pri Št. Jakobu, ki mu je bila zvesta žena, otrokom pa odlična mati. V jeseni leta 1890. bil je primoran prositi za pokojnino, ker so telesne moči jele slabeti. Dobil je pokojnino in zraven te pohvalno priznanje od okr. šolskega sveta cmureškega za vestno delovanje. Ali pončeval je V. Majcen še do spomladi leta 1891. Sedaj so pa moči celo opešale in ločiti se je moral od priljubljene mn. šole. Srčna holecen zakrivila je vodenico in 27. avgusta zatisnil je naš prijatelj svoje oči na večno. Vid Majcen je služboval pri Mariji Snežni 41 let in vestno je spolnjeval dolžnosti, koje ima ljudski učitelj. Odgojeval in poučeval je skrbno izročeno mu mladino, odgojeval in vpljival pa je tudi na odrasle in sicer sè svojim izgledom.

Bil je bogaboječ, odkritosrčen, varčen in zvest sin svojega naroda. Imel je preblago, čuteče srce; rad je ustregel svojemu bližnjemu z dobrim svetom in tudi dejanski je rad pomagal. Tako je nastal pri Mariji Snežni pogovor: „Pa bomo šli k g. Majcen-u, on nam bo gotovo pomagal“. Bil je izvrsten oče, lepo je skrbel s svojo ženo za svoje tri sinove. Starejši sin, Gabrijel, je c. kr. vadnični učitelj v Mariboru. Nekaj tednov pred smrtjo je doživel oče veliko veselje, da je bil sin stalno nameščen. Drugi sin, Jožef, je dvorni kaplan v Mariboru in najmlajši, Alojzij, je prevzel kmetijo pri Sv. Jakobu.

Dragi Vid Majcen, čast svojega stanu! Tvoje truplo smo izročili hladni zemlji, ali duh Tvoj bo živel med nami; Tvoj spomin bo ostal povsod, kjer si bival in kamor si prišel! Nam učiteljem ostaneš vzor vestnega delovanja in prave značajnosti! Tvoje življenje bilo je tako, da se uresničijo besede

Slomšek-ove: „Učitelji v besedi in dejanji so največji dobrotniki svoje dežele“. — Počivaj v miru!

—c.

Iz krškega okraja. Dne 15. julija t. l. vršila se je v Krškem v šolskem poslopju okrajna učiteljska konferencija za krški šolski okraj.

Gospod prvosednik in voditelj konferencije, c. kr. okrajni šolski nadzornik Fran Gabršek otvoril konferencijo ob 9. uri dopoldne.

V svojem nagovoru s toplimi besedami pozdravlja navzočnike ter jih prijazno vabi, da se stvarno in resno vdeležujejo konferenčnih razprav. Povdarjajoč, da se šolstvo krškega šolskega okraja krepko razvija in od leta do leta vidno napreduje, izreka nado, da se popne na ono stopinjo popolnosti, na kateri bode moglo popolnoma ustrezati vedno večim zahtevam, ki se stavijo dandanes do ljudske šole, in tako opravičevati ogromne stroške, katere žrtvujejo občine, dežela in država za ta kulturni zavod.

Kar se pri tem napredovanju tiče učiteljstva samega, preverjen je, da se vsak učitelj z vsemi svojimi močmi trudi, kako bi povzdignil svojo šolo in dosegel najboljše vspehe. Iz posameznih vzornih šol se potem razvije lepa in prikupna celota, v kateri naj išče vsak pojedinec svoj ponos. V tem oziru se ne sme učitelju nikdar utrniti veselje do dela, kajti le tedaj sme pričakovati, da bodo šolska oblastva z ono brižnostjo, kakor do sedaj skrbela za njegovo upravičeno težnje. — V šolskih oblastvih najde učiteljstvo najkrepkejšo podporo vsemu šolskemu razvoju, kajti ta oblastva delujejo na podlagi onih šolskih zakonov, katere je izdalo Jegovo Veličanstvo, naš presvitli cesar, ki je z prav očetovsko skrbjo vzel šolstvo v Svoje varstvo in je ne-prestano čuva.

Zato moramo iz dna srca zahvaljevati svojega vzvišenega zaščitnika. In kot zvesto udani Avstrijanci, ki ljubimo skupno svojo domovino in vzvišeno vladarsko rodbino, izkažimo svojo udanost in hvaležnost s tem, da zakličemo: „Bog ohrani, Bog obvaruj našega milega vladarja Franciška Josipa I. Bog obvaruj celo hišo habsburško!“ — „Slava!“

Na to zakliče konferencija trikratni „Živio“ in navdušeno zapoje cesarsko pesem.

Gospod prvosednik konstatuje navzočnost, oziroma nenavzočnost konferenčnih udov. Vseh navzočnih udov bilo je 45, in sicer: s posvetovalnim in sklepovalnim glasom 36, samo s posvetovalnim glasom 8 in izmed udov katerim je vdeležitev prosta 1. Kot gostje so bili navzoči: 2 učiteljski kandidatini in 1 učiteljski pripravnik.

Svojim namestnikom izvoli gospod prvosednik gospoda c. kr. okrajnega šolskega nadzornika Josipa Bezlaj-a, meščanske šole učitelja v Krškem.

Na to se preide k posameznim točkam vspeveda.

I Volitev dveh zapisnikarjev. Po nasvetu gospoda nadučitelja Leop. Abram-a iz Kostanjevice sta bila „per acclamationem“ izvoljena: gospica Ana Zevnikova, učiteljica na Čatežu in Viljem Gebauer, nadučitelj v Šmarjeti.

II. Poročilo c. kr. okr. šolskega nadzornika. Po primernem uvodu poročá gospod prvosednik konferencije: o izvršitvi lanskih konferenčnih sklepov, o statistiki, o izpremembah v učiteljskem stanu, omenja nekaterih važnejih ukazov izza zadnje učiteljske konferencije, in preide potem k poročilu o uradnih spisih ter jako temeljito in obširno poročá o učnih vsehkih in učnem postopanju.

III. Obravnava nastopnih predmetov: a) o šolski higijeni. Ker je bil poročevalec, c. kr. okrajni zdravnik gospod dr. Josip Krsnik zadržan osebno vdeležiti se konferencije, poslal je pismeno svoje poročilo, katero je dal gospod prvosednik gospodu dr. Tomažu Romih-u, meščanske šole učitelju v Krškem, da je prečita. Poročilo o glavnih potezah obravnava načrt najvišjega zdravstvenega sveta, ki je bil ministerijalno potrjen za Bukovino. Po debati, katere se je vdeležil g. dr. Tomaž Romih in nadučitelj g. Jakob Pretnar, se po nekaterih opazkah gospoda prvosednika resolucija sprejme.

b) o lepopisji v ljudski šoli. Poročevalec gosp. Ivan Levec jako temeljito in stvarno obravnava ta velevažni predmet. Omenja prednosti latinice proti gotični pisavi, ter načelno ni proti priporočanej pokončni pisavi. Ker pa v tej zadnji nimamo dovolj skušenj in ne kaže v ljudski šoli experimentovati, naj se držimo prelepe latinice. V daljšem poročilu nam na šolski tabli jako razločno in metodično razjasnuje lepopisni ponk. Poročilo jegovo se je z zadovoljstvom brez debate vsprejelo.

c) Razgovarjanje o vprašanih letošnje deželne učiteljske konferencije. O tej točki so debatovali gg.: Lunder Franc, nadučitelj na Paki, Rupnik Ivan, nadučitelj v Leskovci, dr. Romih Tomaž, meščanske šole učitelj v Krškem, Gantar Ivan, nadučitelj na Studenici, Grčar Andrej, nadučitelj v Mokronogu in gosp. prvosednik, ter se je sklepno sprejela resolucija, naj se želje in nasveti za deželno učiteljsko konferencijo pošljejo pismeno ali gospodu prvosedniku, ali pa gg. delegatom.

IV. Določilo učnih knjig in učnih sredstev za šolsko leto 1891—1892. Gospod prvosednik nasvetuje naj se „Prvo berilo in slovnica“ predloži v ministerijalno potrjenje za vse šole, ker je knjiga ta sedaj odobrena le za II. razred 4- in 5-razrednih ljudskih šol. Omenja tudi nekaterih knjig, ki nimajo odobrenja. Debate vdeležili so se gg. Levec, Lapajne, Rupnik. Ti namreč želé, naj se napake v šolskih knjigah odpravijo, naj se novi natisi ne spremené, itd.

V. Poročilo knjižničnega odbora. Gospod Ivan Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem poročá, da je okrajna učiteljska knjižnica štela koncem junija t. l. 1020 knjig v 1460 zvezkih in več ne-

vezanih časnikov. Izposodilo si je 25 učiteljev 201 knjig.

Gospica blagajničarica Ana Schmidinger, učiteljica v Krškem poročá o računu, da je bilo: dohodkov 263 gld. 43 kr., stroškov 176 gld., ostane torej 87 gld. 43 kr.

Kot pregledovalca računov sta bila izvoljena „per acclamationem“ gg. Grčar Andrej iz Mokronoga in Saje Ivan iz St. Jarneja, katera sta račun našla v popolnem redu, na kar se ta odobri. Potem se nasvetujejo nekatere knjige in muzikalije v nakup. Gospod prvosednik nasvetuje: nevezani časniki in knjige naj se dajo vezati. — Se sprejme.

VI. Volitve: a) stalnega odbora. Po nasvetu g. nadučitelja Saje-ta ostane stari odbor, gg.: Bezljaj Josip, dr. Romih Tomaž, Rupnik Ivan in Lapajne Ivan.

b) knjižničnega odbora. Po nasvetu g. nadučitelja Lundra ostane stari odbor, gospica Ana Schmidinger, gg. Lapajne Ivan, dr. Romih Tomaž, Rupnik Ivan in Cepuder Jakob.

c) 3 udov v deželno učiteljsko konferencijo.

Ta volitev vršila se se je po nasvetu gospoda prvosednika po listkih. Izvoljeni sledeči gg.: dr. Tomaž Romih, Leopold Abram in pri ožji volitvi med gospodom Franom Slancem in g. Franom Lundrom g. Fr. Lunder.

VII. Posamezni nasveti: Gospod Leopold Abram nasvetuje, naj pošiljajo krajni šolski sveti sejne zapisnike sl. c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v pregled. Po razjasnevanji gospoda prvosednika sprejme se nasvet z opombo g. Bezljaj-a, da se ti zapisniki pošiljajo posamez, kadar to zahteva šolsko voditeljstvo, sicer pa celoletno skupaj, zlasti ob priliki predlaganja proračuna.

S tem je vsporod končan.

Gospod prvosednik sklene konferencijo, zahvaljujoč se gg. poročevalcem za trud in odlična poročila, vsem pa za pazljivost in potrpežljivost, ter izreka željo, da bi tudi ta konferencija obrodila mnogo sadu. Vspodbuja navzočnike, naj nevtrudno delujejo na korist izročene jim mladine, naj jo v pravem duhu vzgojujejo in jej vcepljajo v mlada in vsprejemljiva srca čut ljubezni do Boga, do domovine, države in prevzvišene vladarske rodovine.

Gospod predsednikov namestnik se konečno zahvali gospodu prvosedniku v imenu vsega učiteljstva za tako izvrstno in nepristransko vodstvo konferencije.

Med poročilom gospoda prvosednika počasti konferencijo sè svojim pohodom gospod c. kr. okrajni glavar Henrik Weiglein. Gospod prvosednik ga prsrčno pozdravi, zahvaljujoč se mu za vspešno podporo pri šolstvu, ter mu čestita k godu v imenu vsega učiteljstva, na kar se gospod glavar toplo zahvali, ter je skoro do konca pri konferenciji ostal

Popoludne je bil na vrtu g. Gregorič-a skupen obed, po obedu pa zborovanje „pedagoškega društva“. Le prekmalu minol nam je čas v kolegijalnem

društvu in težkim srcem podali smo se vsak na svoj dom v srcu veselo zavest, da nam ostane dan konferencije v dobrem spominu. Gebauer.

Iz Brežic. (Uradna učiteljska konferencija.) Dne 17. avgusta t. l. vršila se je v Reichenburgu učiteljska konferencija za brežiški, sevniški in kozjanski okraj.

Predsednik, c. kr. okr. šolski nadzornik, gosp. Bl. Ambrožič otvori konferencijo ob 8. uri zjutraj s tem, da izrazi globoko našo udanost do presvitlega cesarja Franca Jožefa, kateremu vsi navzoči zakličemo gromoviti „Živio“. Svojim namestnikom imenuje gosp. predsednik nadučitelja g. T. Dernača iz Sevnice.

I. Zapisnikarjema bila sta odbrana gospodična Poročnik in g. Fr. Rauter, oba iz Brežic.

II. V ogovoru omenja gosp. predsednik potem z gorko besedo obžalovanja odstop velecenjenega deželnega nadzornika, sedaj dvornega svetovalca g. J. A. Rožek-a in nazdravi vrlega, dostojnega naslednika g. dr. Konrada Jarz-a, kateremu se je pozneje tudi brzojavno izrazilo spoštovanje in udanost pri konferenciji zbranega učiteljstva. Nadalje se spominja smrti nekdanjega učnega ministra, in sme se reči, očeta novemu šolskemu zakonu, gosp. viteza Hausner-ja. V znak obžalovanja vstanejo vsi navzoči. Pri svojih opazkah, nabranih pri letošnjem nadzorovanju šol konstatuje gosp. predsednik da je stanje šol v teh treh okrajih deloma povoljno, deloma zelo povoljno in da učiteljstvo vzgojuje mladino v duhu ljubezni do domovine in prevzvišene cesarske rodovine. Živahno odobravanje sledi tem besedam.

III. Predsednik prečita ukaze in odloke, tičočse se ljudskega šolstva, izišle od lanske konferencije in pokaže razne nove literarične izdelke.

IV. a) O preosnovi naših „Beril“ in „Slovnice“ govorijo obširno, in sicer: g. Mešiček gledé etičnih beril, gg. Slanc in Matko gledé prirodoznanstva, gg. Kunstič in Moric gledé zemljepisja in zgodovine, g. Jamšek, ki predloži tudi rokopis slovnice za prvence, gledé slovniske tvarine in g. Böhheim gledé oprave šolskih knjig. Konferencija pritrčila je ukrepom, storjenim pri društvenem zborovanju dne 4. junija na Vidmu (glej dopis iz Globokega v let. „Popotnik-u“ štev. 12) in izrekla, naj dobi „Začetnica“, ki se pa ima v bodoče imenovati „Prva čitanka“ — podobice.

b) Drugo vprašanje: „Kako zamore ljudska šola vspešno gojiti ljubezen do domovine in jo vcepiti mladini v srce?“ je častno rešil g. Skalovnik iz Blance. Zanimivemu govoru, v katerem se je gospod poročevalec pokazal kot izvrsten logik, ne moremo pridržati svoje pohvale.

Po dolgej, burnej debati, katere so se razen po-

ročevalca vdeležili tudi gg. predsednik, Slanc, Ornik, Brišnik, Dernač in Rauter, vsprejete so bile teze g. Slanc-a. Zarad pomanjkanja časa izpustila se je razprava o 3. vprašanji: „Metodična obravnava kapusovega belina“.

V. Iz poročil knjižničnih odsekov povzamemo, da šteje okrajna učiteljska knjižnica v Brežicah 331, v Kozjem 290, v Sevnici 291 knjig.

VI. Delegatom za deželno konferencijo, ki se ima vršiti prihodnje leto, bili so izvoljeni z veliko večino, in sicer za okraj brežiški g. Mešiček — Globoko, za okraj kozjanski g. Böhheim — Kozje in za okraj sevniški g. Jamšek — Reichenburg.

Potem sledijo še volitve v stalne konferenčne odbore in književne odseke.

VII. Predlogi. Gosp. Mešiček predlaga:

„Ker se jedno- in dvorazredne šole, katerih je največ, v smislu učenega načrta delé le na četriri oddelke, iz didaktičnih razlogov in tudi z ozirom na denarne troške pa je neumestno rabiti pri jednem oddelku za jeden predmet po dve učni knjigi, zato je nujno potrebno, da se „Računice“ izdajo v četririh, namesto v peterih delih. Visoki c. kr. deželni šolski svet se torej naprosi, naj skrbi za to, da se izdaja „Računic“ v četririh delih kmalu zvrši“.

Predlog se soglasno sprejme.

Gosp. Slanc nasvetuje, naj se sklene, da se imajo v bodoče rabiti po šolah brežiškega, kozjanskega in sevniskega okraja g. Schwentner-jeve pisanke in risanke, namesto Musil-ovih. Predlogu se po živahni debati s pristavkom pritrđi, da se to še le početkom šolskega leta 1892/93 zgodi.

Zahvalivši poročevalce, kateri so djansko pripomogli, da se je dnevni red tako častno rešil, konča gosp. predsednik skoro 7 ur trajajočo konferencijo. Gosp. Dernač še zahvali gosp. nadzornika za izbornu in nepristransko vodstvo konferencije.

F. Rauter.

(Slovenske pesmi.) Za nekaj dnij izide zvezek „Slovenskih pesmi za sopran, alt, tenor in bas, — vglasbil in velecástitemu gospodu Simon Gregorčič-u, slavnemu pesniku slovenskemu posvetil Hr. Volarič op. 7. — Lastna založba“. Delo, da-si vže popred naznanjeno raznim slov. učit. društvom, izide še le zdaj zaradi tiskarničnih ovir. Zvezek bo obsegal na 20 straneh v velikem formatu 9 zborov. Cena zvezku 70 kr., s pošto vred 75 kr. — Mislimo, da pač ne bo treba najnovejšega dela našega nadarjenega in priljubljenega tovariša — skladatelja posebej priporočati, ime jegovo ga dovolj priporoča. Vsak, komur je do godbe, posebno pa učitelj naj si naroči te pesni (in sicer s poštnimi nakaznicami pri skladatelju samem v Kozani, p. Kojsko-Gürz) ter tako povspešuje delovanje odličnega tovariša.

Raznoternosti.

[Pokončna pisava] jako napreduje. Uvedla se je vže v mnoge šole. Zdravniške in šolske avtoritete se izražajo jako povoljno o vspehih, ki so se ž njo dosegli gledé na ravno držanje telesa itd. Vedno veči krogi se vže pečajo s to pisavo. Mednarodni higienični kongres v Londonu je sklenil v tej zadevi sledečo resolucijo: „Ker se se higienične prednosti pokončne pisave po zdravniških preiskavanjih dokazale in ker se, če se uvede ta pisava, izogne napačnemu držanju telesa, ki povzroči skrivljenje hrbtenice in kratkovidnost, se priporoča, da se splošno uvede pokončna pisava v naše ljudske in više šole“.

[Vojska in pouk.] Leon Donat, belgijski statistik, sestavil je tabelo, iz katere je razvidno, koliko plačuje vsak prebivalec v posameznih državah evropskih za vojsko in koliko za pouk. Razmerje je tako-le:

	za vojsko:	za pouk:
Švicar	5·80 frankov	5·00 frankov
Avstrijan	8·00 „	1·96 „
Belgičan	8·10 „	2·75 „
Lah	9·05 „	0·80 „
Danec	10·40 „	5·50 „
Rus	12·25 „	0·16 „
Bavarčan	14·15 „	3·00 „
Prus	14·15 „	2·90 „
Saksonec	14·15 „	4·00 „
Virtemberžan	14·15 „	2·10 „
Nizozemec	21·30 „	3·80 „
Anglež	22·25 „	3·75 „
Francoz	25·85 „	1·85 „

Videti je, kako se nerazmerno več plačuje za vojsko, nego za prosvetni razvoj! Priprosta števila kar presenečujejo s to razliko.

„P. z. B.“

[Koliko da govori človek], ni se mrzelo izračunati nekemu spretnemu statistiku. Ko bi se to tiskalo, znašalo bi na dan do 57 osmerkinih strani, na leto 115 zvezkov. Torej do 6000 zvezkov v primernem človeškem življenji. Kaj pa da to ne velja o nekaterih obrtniških govornikih, še manj pa — o damah.

„P. z. B.“

[Kakó se dandanes pri nas tiska.] V poprejšnih dobah je knjigotiskar tudi sam zlival in izdeloval črke, kolikor jih je potreboval za tiskanje svojih knjig. V sedanji dobi so le večje tiskarne oskrbljene s črkovnimi livarnami; kupujejo se torej črke kakor drugo blago. Črkarstvo pa se deli na izdelovanje udolbnika (graveur-ja) in livarja. Udolbovanje črk je posebna umetnost ter zahteva razun potrebne izvedenosti tudi potrpežljivosti. Na klinčke iz najboljšega angleškega jekla nariše si udolbnik črkino sliko, katero potem pili, izvrtava, izdoblava in izrezuje globine, da črko do čista izvrši. Tako izdobljene črke se potem na trdo kalé; čim trše, tem boljše so. S posebnim kovnim strojem vtisne se slika te črke v pripravljen kos, medu ter se tako

napravi matrica, v katero se potem vliwa na milijone jednakih črk. Za vsako črko je treba posebne matrice, a biti mora toliko matric, iz kolikor črk se sklada mala in velika abeceda. Ko še nekdaj ni bilo strojev za izlivanje črk, katere so stoprāv Angleži nekako pred 60 leti iznašli, izdelovala se je vsaka črka z ročnim strojem. To delo pa je bilo zelo utrudljivo in dolgotrajno, in posebno priden delavec izlival je na teden jedva toliko, kolikor se sedaj s strojem izvršuje v jednem dnevu. Toda tudi to iznajdbo prekosila je francoska, s katero se popolno gotovega pismena na dan izliwa po 30.000 črk, nasproti 10.000 črkam, katere so se izlivala z dosedanji stroji, in katere so bile še le potem za rabo, ko so se na livku (kalupi) prelamali, ter črke zbrusile in ogladile. Izgotovljeno pismo poklada se v posebne predale (za vsako črko jeden), kateri se v tiskarnah lase imenujejo. Iz teh kas ali predalov izbira stavec pismo, črko za črko, umeša je v stavke, stavke v vrste, te vrste pa stavi v stoge in iz stog dela strani. Potem ko so se popravile slučajne in krive napake, s čemur se pečajo korektorji, sposobna je sestava za tisek in začne se naloga tiskarjeva. Stari tiskarji si niso nalagali mnogo skrbi za pripravo k tisku, vlagal se je papir v veči množini na okvir in veselo se je tiskalo dalje; občinstvu je bilo dovolj, da je le bilo vse čitljivo, in razun z dobro barvo, katera je še do današnjih časov si ohranila svoj lesk in črnobo, ponašali se niso tiskali z ničemer drugim, nego s svojim obsegom in dobrim papirjem. Drugače je sedaj. Pripravi k tisku darovati je treba več časa nego tisku samemu. Papir zahteva posebne pozornosti, kar se tiče barve, gladkosti, trdnosti itd. za vsako zvrst treba je druge priprave. Mimo tega so pismene olupšave, okraski, sličice zlasti v poslednji dobi jako priljubljeni in tiskovni izdelki takó rekoč ž njimi prenapolnjeni, tako da vse to kliče tiskarja k pozornosti, skrbnemu delu in najvestnejši tiskovni upravi. Primerjamo-li izdelke sedanjih dovršenih strojev po množtvu izgotovljenih iztiskov s tem, kar se je moglo dosegati na leseni tiskarski stiskalnici z ročnim delom, budi kar strmenje. Na ročni stiskalnici, čije sestava je z neznačnimi izpremembami skoro tista, kakor jo je bil napravil Gutenberg, dodelala sta dva delavca 300—500 odtiskov, ako sta bila pridna; s sedanji stroji možno je na amerikancu, zvanem „tyglovcu“, tiskati po 10.000 iztisov na dan, na stroji kotaškega (rotierend) sestava pa po 10.000 v jednej uri, desetkrat toliko velikosti kakor je tiskovna ploča na ročnej stiskalnici. Naši predniki bi za tiskovno delo toliko iztisov, kolikor jih natiska kotaški stroj v jednem dnevu, potrebovali najmanj jedno leto.

„P. z. B.“

[Izbornó sredstvo.] K postarnemu učitelju v Nasavskem pride razdražena mati, da bi mu brala levite. Starček je sam doma in ne vedoč si pomoči,

kako bi se znebil žene klepetulje, popade gosli ter igra, neutrudno igra. Žena se utogoti ter grozeča maha z rokama, toda učitelj igra neprenehoma, kakor oni znani godec, ki je padel v volčjo jamo ter si z igranjem rešil svoje življenje. Slednjič spusti

se žena v silen jok — a učitelj igra hladnokrvno dalje. Za tem vendar priteko sosedje, kateri pa z največo radostjo gledajo, kako učitelj s pravo veselo koračnico v A dur-u pospremlja premagano ženo skozi duri. „P. z. B.“

Št. 403. **Mesto učiteljice ročnih del.**

Pri četirirazredni ljudski šoli v Središči (Polstrau) umešča se takoj mesto formalno usposobljene učiteljice ročnih del z letno nagrado 150 gld. in prosto izbo proti dolžnosti, 12 ur na teden in skozi 10 mesecev v letu poučevati.

Prosilke naj svoje s spričevalom sposobnosti, — one, ki še niso v javni učiteljski službi, — pa tudi s spričevalom moralnosti — podprte prošnje vložijo do 20. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Središči.

Popolno znanje slovenskega jezika je potrebno.
Okr. šolski svet Ormož, 21. avgusta 1891.

1—2 *Predsednik: Scherer s. r.*

Št. 413. **Podučiteljsko mesto.**

Na četirirazredni ljudski šoli v Ormoži se razpisuje podučiteljsko mesto z dohodki III. plačilnega razreda v definitivno nameščenje, in plača krajni šolski svet možki učiteljski osebi na leto tudi 60 gld. nagrade za stanovanje.

Prosilci naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani in nemškega in slovenskega jezika popolnoma zmožni, do 30. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu Ormož.

Okr. šolski svet Ormož, 31. avg. 1891.

1—2 *Predsednik: Scherer s. r.*

Št. 328. **Podučiteljsko mesto.**

Na dvorazrednici v Žitalah, IV. plač. vrste, se popolni takoj podučiteljsko mesto definitivno ali tudi začasno, in proviz. podučitelji in podučiteljice lahko dobé osobno doklado 30 gld. na leto.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani, do 25. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Žitalah, pošta Rogatec.

Okr. šolski svet Rogatec, 31. avg. 1891.

1—2 *Predsednik: Scherer s. r.*

Št. 856. **Učiteljsko mesto.**

Na trirazrednici v Cirkovcah se popolni učiteljsko mesto z prosto izbo in z dohodki IV. plačilnega razreda definitivno ali tudi začasno.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani potom predstojnega okrajn. šolskega sveta do 25. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Cirkovcah, pošta Pragerhof.

Okr. šolski svet Ptuj, 29. avgusta 1891.

1—2 *Predsednik: Scherer s. r.*

Št. 860. **Učiteljsko mesto.**

Na jednorazredni ljudski šoli v Stopercab se popolni učiteljsko mesto z prostim stanovanjem in z dohodki IV. plačilnega razreda definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani, in da so zmožni v katoliškem veronauku poučevati, potom predstojnega okrajnega šolskega sveta do 25. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Stopercab, pošta Rogatec.

Okr. šolski svet Ptuj, 30. avgusta 1891.

1—2 *Predsednik: Scherer s. r.*

Št. 561. **Razpis učiteljskih služeb.**

O. š. s.

V tem okraju se s tem razpisuje:

1. mesto popotovalnega učitelja za Rjeka-Poljica;
2. mesto učitelja-voditelja na jednorazrednici na Livku;
3. mesto učitelja in podučitelja na četirazrednici v Tolminu;
4. mesto učitelja-voditelja na Bukovem;
5. mesto učitelja-voditelja v Logu (Breth);
6. mesto učitelja-voditelja na Libušnjem in
7. mesto učiteljice ozir. podučiteljice pri sv. Luciji.

Dohodki vseh mest so določeni v deželnih postavah 10. marca 1870 in 4. marca 1879.

Popotovalni učitelj dobival bo 100 gld. odškodnine za poti (in postavne dohodke učitelja).

Prosilci naj vložé sem-le prošnje s postavnimi spričevali v 6 tednih po razglasenju tega razpisa v „Oservatore Triestino“ po predpostavljanih oblastnijah. C. kr. okr. šolski svet v Tominu, 19. avg. 1891.

1—2 *Predsednik: Marenzi s. r.*

Ad št. 341.

Mesto učiteljice ženskih ročnih del.

V gornjegraškem šolskem okraju se začetkom zimskega polleta umešča mesto učiteljice ženskih ročnih del za ljudski šoli pri Sv. Frančišku in v Ljubnem (bivališče Ljubno) z letno nagrado 160 gld. proti dolžnosti na vsaki šoli po 5 ur na teden skozi 10 mesecev v letu poučevati.

Formalno vsposobljene prosilke naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 20. septembra 1891. pri krajnem šolskem svetu v Ljubnem.

Znanje slovenskega jezika je pogoj.

Okr. š. svet v Gornjemgradu, 20. avg. 1891.

1—3 *Predsednik: Wagner s. r.*

Vsebina. I. Deželna učiteljska konferenca v Ljubljani. (I.) — II. Prirodopisni pouk v jednorazrednicah. (XXIII.) (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — III. Šolstvo na česki deželni razstavi v Pragi. (F. Rozmann.) — IV. Nekaj opazk k preosnovi „Začetnice“. (Svit. Hauptmann.) — V. Pedagogijski razgled. (Rusko in Čuhonsko.) (I.) — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in druge vesti. — VIII. Raznoternosti. — IX. Natečaji.